

**К
О
Н
С
Т
Р
У
Ю
В
А
Н
Н
Я**

**У
Р
О
К
У**

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті передбачає реалізацію принципу гуманізації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання з інформативної форми на розвиток особистості, індивідуально-диференційований і особистісно-орієнтований підхід до навчання.

У цьому процесі найважливіше місце належить уроку — основній формі навчальних занять. Удосконалення методики проведення уроку розглядають як один з найважливіших напрямів підвищення якості навчання і виховання підростаючого покоління. У свою чергу, вдосконалення методики проведення уроку визначає знання вчителем педагогічної науки і його спроможність оцінювати свою роботу. Зміни в навчальному процесі висувають нові вимоги до діяльності вчителя, у якій основний акцент робиться на самого учня, і це викликає необхідність по-новому підійти до структури уроку.

Вибір структурних елементів визначається цільовою настановою. На методичному рівні слід розрізняти мету уроку і комплекс завдань, що впливають на побудову уроку, на корегування змісту матеріалу і на організацію діяльності учнів.

Усвідомлення й успішне впровадження в практику роботи діяльнісного підходу, забезпечення активної і самостійної роботи учнів при використанні в побудові уроку методів пізнавального процесу вимагають перегляду вчителем підготовки уроку.

У сучасному уроці надзвичайно важливо продумувати кожен окремий його елемент. Необхідно вміти визначати педагогічні ситуації, що ведуть до розпізнавання, упорядкування і систематизації знань, виявлення і пояснення суті досліджуваного, перетворення і застосування знань на практиці.

Технологічний інструментарій учителя з розробки й аналізу уроку

Аналіз роботи над планом уроку вчитель проводить за трьома напрямками: цільова настанова, зміст матеріалу, організація діяльності учня. Зазначені напрями діяльності зберігаються як при удосконалюванні плану уроку в цілому, так і окремих структурних його частин. Розробку уроку (контроль своїх дій) учитель здійснює на основі окремих структурних частин, а також у різному їхньому сполученні.

Робота вчителя з виділення основних моментів уроку

Місце уроку в розкритті теми. Підставою для визначення місця уроку служить загальноприйняте планування теми. Воно дає вчителю можливість усвідомити значення певного уроку в системі інших.

Основна дидактична мета:

засвоїти знання; конкретизувати їх чи розширити; поглибити, застосувати, проконтролювати уже наявні знання; опанувати нові вміння. Дидактичну мету вчитель виділяє на основі вивчення змісту матеріалу підручника і вимог програми. До мети слід віднести рівень засвоєння основних знань чи рівень формування умінь.

Освітні, виховні й розвиваючі завдання уроку.

Вимоги програми до знань і умінь, а також аналіз змісту матеріалу в підручнику дають змогу сформулювати завдання уроку.

Аналізуючи зміст матеріалу, виділяють те, що підлягає вивченню (вид знання: обсяг, науковий факт, явище або його властивість, закон, гіпотеза і теорія, прилад, машина, установка). На уроці можливе вивчення окремих компонентів цих знань. У такому разі вчитель установлює, які компоненти знань мають бути засвоєні.

Зміст матеріалу дає змогу виділити можливості ознайомлення учнів з методами наук (експериментальний, теоретичний, спостереження і т. ін.).

Аналізуючи зміст матеріалу, слід уточнити завдання з виховання і розвитку учнів, що будуть розв'язуватися на цьому уроці.

Структура уроку і її зумовленість метою і завданнями.

Досягнення поставленої мети здійснюється через сукупність структурних елементів уроку, кожний з яких виконує в навчальному процесі визначену функцію. Вибір учителем домінуючої функції елемента служить підставою для включення його в урок. Якщо дидактична мета уроку й окремих структурних елементів співпадає, то їхнє включення в урок обов'язкове. Можна включати й інші елементи, якщо вони дають змогу розв'язувати виховні й розвиваючі завдання.

Щоб відновити опорні знання, на яких базуються нові, учитель використовує такі елементи, як систематизація, застосування, повторення і виявлення знань. Вибір зазначеного елемента він обґрунтовує раніше отриманими знаннями й часом, що відокремлює цей урок від того, на якому ці знання вже розглядалися. Кожен структурний елемент уроку відповідає певному етапу діяльності учня. Робота учнів на кожному з них організується за визначеним планом, який учитель коректує залежно від обраного способу роботи і засобів навчання, що використовуються.

Поетапна діяльність учителя над уроком

А — продумування дій учителя при складанні плану уроку.

Б — уточнення дій учителя й учня для конкретного класу.

В — усвідомлення виконаних дій після проведення уроку.

Організація початку уроку

А

- **Обґрунтування необхідності включення певного етапу.**

Дидактична мета: стимулювання діяльності учнів, забезпечення їхньої загальної підготовки; домінуюча функція — організуюча;

завдання етапу -- забезпечення своєчасного й організованого початку уроку.

- **Добір прийомів.**

Учитель продумує взаємне вітання, перевірку відсутніх учнів, перевірку робочих місць, оцінку зовнішнього вигляду учнів, забезпечення емоційного робочого настрою учнів.

- **Організація діяльності учнів.**

Учитель визначає необхідність подачі рапорту чергових (письмово чи усно), самоперевірки робочих місць, залучення уваги учнів до роботи словом, за допомогою сигналів та ін.

Б

- **Коректування завдань етапу:**

Усвідомлює вплив і розклади занять дня і тижня, гігієнічних умов і працездатності учнів.

- **Коректування прийомів:**

Виділяє і враховує особливості роботи конкретного колективу.

- **Коректування діяльності учнів:**

Продумує, як урахувати психологічні особливості окремих учнів класу.

В

- **Аналіз реалізованих завдань:**

Усвідомлює виховне значення цього етапу з урахуванням ситуативних змін у готовності учнів до уроку.

- **Виділення факторів, що впливають на організацію учнів:**

Учитель оцінює прихід учнів у клас;

виділяє прийоми, що забезпечують підготовку робочих місць;

фіксує час, витрачений на відновлення готовності до активної роботи.

- **Оцінка діяльності учнів:**

Фіксуються прийоми, що сприяють найефективнішому початку уроку.

Виявлення наявних знань, умінь і навичок

А

- **Обґрунтування необхідності включення певного етапу.**

Дидактична мета: виявлення й аналіз наявних у учнів знань, умінь і навичок;

Домінуюча функція:

контрольно-оцінювальна, навчальна, організуюча, орієнтувальна та ін.;

завдання етапу

контроль знань і вмінь, коректування їх, виявлення опорних знань тощо.

- **Добір основного змісту, методів і засобів пізнання.**

Вчитель виділяє знання й уміння, що підлягають аналізу;

вибирає спосіб виявлення цих знань;

відбирає засоби подачі завдання (експеримент, дидактичні матеріали, ТЗН, програми, схеми, графіки, малюнки і тощо).

- **Організація діяльності учнів.**

Виділяється мета діяльності учнів відповідно до мети уроку і поставлених завдань;

розробляється методика і технологія їхньої роботи;

учитель продумує, яким чином учням буде роз'яснено прийоми роботи;

як співвідносяться засоби, що активізують їхню і діяльність, із засобами подачі завдань;

як здійснюється контроль за виконуваною роботою, тобто як виділяються передбачувана оцінка діяльності, кількість оцінок, можливості об'єктивного підходу;

як буде здійснюватися підбиття підсумку вчителем чи учнями.

Б

- **Коректування прийомів:**

усвідомлюються використані методи навчання, їх поєднання, які з них і як сприяють реалізації завдань освіти, виховання і розвитку.

- **Уточнення змісту:**

виділяються предметні знання й уміння, які необхідно коректувати, вдосконалювати і формувати з урахуванням змісту, способів і засобів пізнання й організації діяльності.

- **Активізація діяльності учнів:**

фіксуються ті навчально-пізнавальні вміння, що вдосконалюються і формуються на даному етапі, а також розмаїтість прийомів і форм, що активізують діяльність учнів.

В

- **Аналіз реалізованої мети і завдань навчання.**

Учитель аналізує, чи досягнуто мети, чи розв'язано поставлені завдання, який рівень знань учнів виявлено, чи відповідають: зміст — матеріалу, методи навчання й організація — діяльності; виділяє фактори, що впливають на засвоєння знань, тобто доступність завдань за змістом, уміння орієнтуватися у відповідях учнів, уміння варіювати постановкою питання; обґрунтовує відповідність діяльності учнів їхнім пізнавальним можливостям: форми роботи, їх поєднання, індивідуальні особливості учнів і невикористані можливості їх пізнавальної і діяльності.

Ознайомлення з новим матеріалом**А**

- **Обґрунтування вибору даного етапу.**

Дидактична мета: ознайомлення учнів з новим матеріалом; домінуюча функція — розкриття нових знань і вмій. Завдання етапу — повідомлення нового матеріалу, розширення і поглиблення наявних знань.

- **Добір основного матеріалу, методів і засобів навчання.**

Учитель виділяє види знань, що викладаються, перевіряє, чи повністю відбито обсяг знань, чим зумовлено їхнє недостатньо повне розкриття, що відомо учням з інших розділів курсу чи інших дисциплін.

Виділяє логіку розкриття змісту.

Вибирає методи навчання й усвідомлює їхнє значення (інформацію вчителя, текст підручника чи книги, експеримент, кіно-, діафільми, малюнки, таблиці, повідомлення учнів і т. ін.).

- **Організація діяльності учнів.**

Учитель продумує підготовку учнів до розв'язання завдань уроку;

як забезпечити мотивацію досліджуваних знань і здійснити постановку завдання на основі експерименту чи практичної ситуації, а також художньої літератури;

усвідомлює формулювання гіпотези; планує розкриття питання у формі повідомлення вчителя, пошукової самостійної роботи учнів, учнівського дослідження на основі експерименту, ТЗН, дидактичних матеріалів, тексту підручника;

виділяє, як буде проведено аналіз отриманих результатів і які будуть зроблені з них висновки.

Б

- **Коректування методу:**

Виділяються використовувані методи навчання, їхня відповідність роботі певного класу. Конкретизуються плановані завдання освіти, виховання, розвитку.

- **Коректування матеріалу:**

Продумується відповідність методів і засобів пізнання конкретним умовам роботи (вибір дослідів, екранно-звукових засобів і т.ін.).

- **Активізація діяльності учнів:**

Виявляються можливості посилення мотивації знань і диференційованого підходу до учнів, формування навчально-пізнавальних умінь (активне сприйняття навчальної інформації, робота з книгою та іншими джерелами інформації).

В

- **Аналіз реалізованої мети і завдань навчання.**

Учитель фіксує, як удалося виконати поставлені завдання, чи сприяє цьому зміст матеріалу, чи правильно обрано прийоми роботи вчителя, їхнє поєднання, чіткість у постановці завдань вивчення і чергових пізнавальних завдань.

- **Виділення факторів, що впливають на засвоєння знань:**

Усвідомлюється необхідність обґрунтування значимості вивченого матеріалу; розкривається зв'язок із життям, практикою, із завданнями держави (врахування специфіки місцевого виробництва, природного оточення).

- **Оцінка керівництва діяльністю учнів і зростання їхніх пізнавальних можливостей.**

Оцінюється логічність і чіткість викладу;

частка самостійності учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей;

можливість організації пізнавальної діяльності на більш високому рівні.

- **Забезпечення планованого рівня знань.**

Повторення матеріалу

А

- **Обґрунтування вибору даного етапу.**

Дидактична мета: засвоєння знань і вмінь на рівні запам'ятовування; домінуюча функція — закріплення матеріалу; завдання етапу — виділення й повторення вузлових моментів і усвідомлення їх, аналіз результатів засвоєваних чи засвоєних знань, діагностика і коректування знань тощо.

- **Добір основного змісту.**

Учитель виділяє види знань і їхні компоненти, що підлягають засвоєнню учнями на даному рівні; встановлює зв'язок між основними знаннями (уміннями).

- **Організація діяльності учнів.**

Учитель продумує пояснення учнями мети виконуваного завдання; роз'яснення прийомів роботи з матеріалом, що повторюється; вибір форм роботи учнів (індивідуальна, групова, колективна); добір засобів їхньої діяльності (завдання, питання, вправи та ін.); вирішує, як проведе контроль за роботою, тобто обговорення результатів виконаного завдання.

Б

- **Коректування методу (прийомів):**

Виявляється відповідність методів роботи вчителя завданням даного етапу. Аналізуються можливості закріплення знань у ході пояснення.

- **Уточнення змісту:**

Виділяється головне і продумується, як підбити підсумки роботи: у формі узагальнення вчителя чи учня, на основі повідомлення чи роботи з підручником.

- **Активізація діяльності учнів:**

Виявляється можливість використання ігор, спілкування учнів одне з одним; формування навчально-пізнавальних умінь: осмислення навчального матеріалу, логічне його запам'ятовування, виділення головного.

В

- **Аналіз реалізованої мети і завдань навчання.**

Учитель установлює відповідність відібраного матеріалу, методів і форм роботи, а також організації діяльності учнів рівню засвоєних знань.

- **Усвідомлення значимості матеріалу, винесеного для повторення.**

Оцінка діяльності учнів проводиться відповідно до їхніх пізнавальних можливостей, керуванням діяльністю і контролем за роботою.

Удосконалення і застосування знань і вмінь

А

- **Обґрунтування вибору даного етапу.**

Дидактична мета: засвоєння умінь користатися знаннями; усвідомлення практичної значимості досліджуваного матеріалу в науці, техніці, житті, навчальній діяльності; домінуюча функція — застосування знань за зразком у новій чи незнайомій діяльності; завдання етапу — практичне оперування отриманою інформацією на 2—3 рівнях засвоєння, одержання нових знань на основі наявних, розкриття значимості вивченого матеріалу та ін.

- **Добір змісту, методів і засобів пізнання.**

Учитель виділяє знання, що підлягають обґрунтуванню чи засвоєнню на рівні застосування; продумує, як застосувати їх у науці, техніці, повсякденному житті й у практичній діяльності; вибирає спосіб роботи; відбирає засоби подачі завдання.

- **Організація діяльності учнів.**

Учитель продумує обстановку і формулювання мети діяльності й розкриття значення виконуваного завдання на основі аналізу явища чи проблемної ситуації; планує організацію роботи включно з вибором форм роботи, обговорення чи представлення плану роботи учням, роз'яснення прийомів роботи, добір засобів діяльності; визначає, як буде проведено контроль за роботою учнів, включно з попередженням помилок, самоконтролем на окремих етапах роботи; фіксує вміння, що виносяться на контроль учителю, елементи знань і вмінь, що визначають оцінку роботи.

Б

- **Коректування методу:**

Зіставляються обрані прийоми роботи з рівнем засвоєння та завданням навчання. Виділяються етапи дії учнів відповідно рівню засвоєння. Коректується організація роботи і засобів діяльності учнів із формами і засобами постановки завдань: використання програмованого контролю, коментованого пояснення, колективного обговорення тощо.

- **Уточнення змісту:**

Коректуються виділені знання й уміння відповідно до поставлених завдань: до уроку долучаються додаткові елементи, обґрунтовується розбіжність планованого рівня засвоєння з програмою; виділяються знання й уміння, що будуть удосконалюватися в ході уроку.

- **Активізація пізнавальної діяльності:**

Виявляється можливість посилити мотивацію діяльності учнів; планується формування навчально-пізнавальних умінь шляхом відображення етапності при виконанні дослідів, розв'язання завдань, використання роботи з книгою.

В

- **Оцінка реалізованої мети і завдань навчання.**

Учитель усвідомлює, чи досягнуто мети і чи розв'язано поставлені завдання; чи відповідають рівню засвоєння і завданням даного етапу зміст, методи і форми роботи вчителя й організація діяльності учнів; яка роль використаних засобів навчання в реалізації поставлених завдань.

- **Виділення факторів, що впливають на засвоєння знань.**

Учитель відзначає необхідність диференційованого підходу до учнів, особливо в роботі зі слабовстигаючими і найбільш підготовленими учнями, цілеспрямованого формування вмінь, розвитку спілкування учнів, поетапного керівництва роботою учнів, цілеспрямованого застосування засобів наочності і ТЗН.

- **Оцінка діяльності учнів.**

Учитель виявляє відповідність рівня самостійності рівню підготовленості учнів і завданням

даного етапу, можливість зростання ступеня самостійності.

Систематизація й узагальнення знань

А

- **Обґрунтування вибору даного етапу.**

Дидактична мета: виявлення головного і встановлення зв'язків у матеріалі, що вивчається, і вивченого раніше;

домінуюча функція — контрольньо-перевірочна, навчальна, ціннісно-орієнтаційна;

задача етапу — підбиття підсумків роботи учнів; виділення найголовнішого в досліджуваному матеріалі;

підкреслення зв'язків між окремими питаннями досліджуваного матеріалу;

виділення змістовно-логічних зв'язків між різними видами знань;

розкриття того, що вивчається, в системі раніше засвоєних знань у науці, техніці, житті;

виділення провідних ідей і усвідомлення їх учнями.

- **Добір основного змісту, методів і засобів пізнання.**

Учитель виділяє знання й уміння, що підлягають систематизації та узагальненню;

вибирає спосіб систематизації, а також засоби систематизації й узагальнення (таблиці, схеми, графіки, діаграми, порівняльні плакати, кодограми та ін.).

- **Організація діяльності учнів.**

Учитель продумує мету діяльності учнів відповідно до мети уроку і поставлених завдань;

планує організацію роботи учнів;

вибирає форму роботи;

обдумує контроль за роботою учнів.

Б

- **Коректування методів:**

Усвідомлюється відповідність прийомів роботи вчителя завданням даного етапу.

Виявляються їхні можливості у виробленні навичок правильно співвідносити знання й уміння одне з іншим.

- **Уточнення змісту:**

Продумується, як здійснити систематизацію й узагальнення знань за темою із залученням знань з інших дисциплін на основі загальних завдань теми, як підвести до формування наукової картини світу.

- **Активізація діяльності учнів:**

Виявляються можливості дискусійного обговорення питань, роботи над помилками, формування навчально-пізнавальних умінь.

В

- **Аналіз реалізованої мети і завдань навчання.**

Вчитель обґрунтовує відповідність реалізованого комплексу поставлених завдань змісту, формам і методам роботи вчителя в єдності з організацією діяльності учнів;

фіксує прийоми роботи вчителя й учнів із цілеспрямованого розв'язання поставлених завдань;

усвідомлює нереалізовані можливості формування узагальнених знань і умінь.

- **Виділення факторів, що впливають на засвоєння і знань.**

Учитель усвідомлює, що дало учням обґрунтування значимості матеріалу, який узагальнюється; розкриття практичного застосування знань та перспектив і використання діяльності учнів; новизна подачі знань, форм і засобів діяльності.

- **Оцінка діяльності учнів.**

Учитель усвідомлює фактори, що сприяли чи ускладнювали досягнення мети: добре знайомі прийоми систематизації й узагальнення;

виділяє прийоми, що враховували особисті властивості учнів, як впливає інтеграція навчальної та інших видів діяльності; як використовувалися знання, отримані на основі

засобів масової інформації (кіно, телепередач тощо).

Організація роботи вдома

А

- **Обґрунтування необхідності даного етапу.**

Дидактична мета: самоконтроль і оцінка своєї діяльності з оволодіння знаннями;

домінуюча функція — організуюча, навчальна, контролююча та ін.;

завдання етапу — перевірка ступеня засвоєння вивченого, тренування в застосуванні знань і вмінь, творча робота, розширення і поглиблення вивчених знань, одержання додаткових нових відомостей основного змісту і прийомів роботи.

Учитель виділяє для повторення і опрацювання вдома матеріал, що розбирався на уроці; обґрунтовує включення нового порівняно з вивченим;

визначає відомі прийоми роботи учнів, якими вони будуть користатися; планує час для виконання роботи.

- **Організація діяльності учнів.**

Учитель продумує, як буде інструктувати учнів про домашнє завдання;

виділяє обсяг роботи, обов'язковий для кожного учня; обдумує елементи НОП при виконанні домашнього завдання, вимоги до оформлення.

Б

- **Коректування прийомів:**

Продумується, які почуття учнів мобілізовані і на розв'язання яких завдань вони спрямовані.

- **Уточнення змісту:**

Проводиться диференціація обсягу і характеру завдання, обґрунтовується її необхідність.

- **Активізація діяльності учнів:**

Виділяється, що буде сприяти організації і мотивації роботи вдома.

В

- **Виділення факторів, що впливають на засвоєння знань.**

Учитель оцінює обсяг заданого матеріалу і його відповідність змісту і прийомам роботи учнів.

- **Оцінка діяльності вчителя з організації роботи вдома.**

Учитель усвідомлює, чи є зрозумілою мета виконуваної роботи учнями вдома;

виділяє прийоми роботи вчителя (запис у щоденники, місце і час, відведений на даний етап).

До розвитку творчої діяльності вчителя

Щоб підтримати інтерес учня до навчального процесу, необхідна творча організація уроку. Творчість у діяльності вчителя може виявлятися по-різному. Найчастіше творчість виявляється в розробці нових прийомів, форм і засобів роботи вчителя, у їхніх оригінальних поєднаннях; в удосконалюванні, раціоналізації, модернізації відомого відповідно до нових завдань, ідей, підходів до досліджуваного матеріалу; в умінні бачити безліч варіантів розв'язання одного й того самого поставленого завдання; в умінні трансформувати методичні рекомендації, теоретичні положення в конкретні дії. Вищим рівнем творчості вчителя вважають створення принципово нових систем навчання.

Творча діяльність учителя характеризується не лише особливим підходом до реальної практичної ситуації, а й компетентним передбаченням результатів своєї праці; ґрунтується на завданнях вимог до сучасного процесу навчання, тобто до знань і вмінь з предмета, що сформульовані в навчальних програмах, до навчального матеріалу на даному етапі їхнього розвитку, до побудови уроку в умовах сучасного навчального процесу залежно від реальних умов роботи.

Виділені вимоги можуть бути успішно реалізовані в навчальному процесі уроку лише тоді, коли вчитель володіє відповідними проектувальними вміннями: теоретично обґрунтовує добір навчального матеріалу і групує його з урахуванням сучасних методичних підходів, проводить добір і модифікацію навчальних посібників, обґрунтовує вибір структури уроку і керує засвоєнням навчального матеріалу, проводить коректування мети, оцінює організацію уроку, виділяє зовнішні фактори, що впливають на результативність навчання.

Методологічною основою формування такого мислення слід вважати оволодіння вчителем загальними методами проектування навчального і процесу. Уміння користатися такими методами забезпечує можливості творчої організації уроку і виробляє особистісне ставлення до постійного вдосконалення навчального процесу.

Учителю про керування пізнавальним процесом

Ефективність уроку визначається, насамперед, результатами пізнавального процесу; найважливішими показниками при цьому є сформованість предметних знань і вмінь, їх практичне використання. Ці критерії навченості учнів вимагають від учителя чіткого виділення конкретних елементів знань і вмінь у всіх ланках уроку. Цілеспрямоване виділення вчителем в уроці конкретно-предметної структури, орієнтованої на компонентний склад виду знання, дає йому змогу контролювати свої дії, спрямовані на кінцевий результат навчання.

Виділення в меті уроку рівня засвоєння знань і вмінь також націлює вчителя на кінцевий результат навчання. Відповідно до рівня засвоєння навчального матеріалу вчитель організує процес навчання. При цьому істотно змінюються функції компонентів традиційної побудови уроку.

Цей процес ще більш посилюється, якщо учень стає повноправним співучасником пізнавального процесу. Щоб учитель міг керувати діяльністю учня, необхідно ввести в урок структуру, орієнтовану на поелементний склад методів пізнання предмета чи пізнавального циклу. Такий підхід до організації навчального процесу також змінює функції загальноприйнятих структурних елементів уроку.

Таким чином, щоб учитель міг керувати пізнавальним процесом учня з урахуванням знань, вмінь, що формуються, і методів науки, він має усвідомлювати спрямованість кожної своєї дії. У цьому йому допомагає спеціальна функціональна структура уроку.

Поряд з результатами освіти сучасний навчальний процес уроку, виконуючи соціальне

замовлення суспільства з цілеспрямованого виховання учня, повинен забезпечити мотивацію навчання школяра, що підвищує результати пізнавального процесу. Пов'язуючи це завдання з особливостями змісту предмета, учителю слід особливу увагу приділяти усвідомленню учнями цінності одержуваних ними знань і формуванню переконань у необхідності досліджуваного для перетворення навколишньої дійсності. Виділені показники вихованості школяра вирішуються в більших блоках змісту — системі уроків. На уроці вирішенню виховних завдань, що посилюють результати навчання, включається як розкриття окремих методичних завдань, які розширюють дії вчителя й учнів.

Дуже важливо, щоб учитель розкривав учням цінність досліджуваного, допомагав усвідомити значимість одержуваних знань не лише як необхідних учню, а й як суттєво важливих суспільству. Позитивні зміни у ставленні учня до навчального процесу при зсуві мотивів у бік соціальних можливі у разі виконання таких умов: по-перше, розкриття в процесі роботи над досліджуваним матеріалом розширеної шкали цінності одержуваних знань. Показ значимості знань у розвитку народного господарства країни — для розв'язання соціально-економічних проблем; значимості знань у майбутній трудовій діяльності — для розвитку загальнотрудових навичок і вмінь, для формування знань і уявлень про виробництво, для формування основи майбутньої професії; значимість знань у життєво-пізнавальному досвіді — для самостійного пізнання чи ознайомлення з дійсністю, для самоствердження; значимість знань у процесі навчання — для одержання подальших знань, для використання знань у практичній діяльності, для оволодіння способом самоосвіти, для формування переконань у знаннях.

Шкала цінності знань розглядається вчителем як оцінні знання.

Другою умовою формування позитивних мотивів є надання учню можливості здійснювати вибірковість своїх дій.

Для керування діяльністю учнів з метою підвищення результатів навчання вчителю дуже важливо цілісно подавати можливі варіанти організації уроку, зумовлені особливостями змісту предмета, і співвідношення розв'язуваних методичних завдань.

Стосовно до різних видів знань пізнавальний процес, який організовується на уроці, конкретизується. У практичній же діяльності вчителя структурні елементи уроку видозмінюються і комбінуються по-різному. Однак виділені пізнавальні структури уроку можуть бути орієнтовною основою діяльності вчителя в організації керованого навчального процесу.

Висновок

Конструюючи урок, учитель повинний враховувати не лише особливості змісту, а й закономірності його засвоєння і процес навчання, забезпечуючи при цьому активну самостійну діяльність учнів.

Діяльність учня на уроці завжди підпорядкована головному завданню уроку — засвоєнню основних елементів знань на визначеному рівні. Активна робота школярів на уроці забезпечується через форми і засоби їхньої діяльності.

Особливості змісту матеріалу і закономірності навчання зумовлюють і діяльність учителя. Його дії на уроці спрямовані на розкриття головних елементів змісту, організуючи діяльність учнів на їх засвоєння.

Сукупність конкретних освітніх завдань уроку визначає послідовність досліджуваного матеріалу. Відпрацювання його здійснюється у вигляді різноманітних навчальних ситуацій, що можуть успішно розв'язувати і додаткові завдання, наприклад, виховання і розвиток учня.

Такий підхід до уроку концентрує увагу вчителя на основних методичних положеннях: плануванні комплексу завдань уроку, виділенні головного при доборі змісту відповідно до поставлених завдань, а також на організацію діяльності учнів.